

Köylülük ve Körlük

Koray Çalışkan¹

2007. *Köylüler ve Körlük*, Radikal İki, 22/04/2007

Geçen hafta Radikal İki’de ülkemizin saatli bir sosyal bombanın üzerinde oturduğunu ve küçük çiftçiliğin ortadan kalkışını toplumca büyük bir kayıtsızlıkla izlediğimizi savunmuştum. Bu süreç içerisinde milyonlarca çiftçiyi işinden etmekle kalmayıp, zaten yara bere içindeki toplumsal barışı yokedeceğimizi ve tarlalarımızdan sofralarımıza uzanan bir çevre felaketini tetikleyeceğimizi yazmıştım. Bu yazı geleceğimizi tehdit eden bu saatli sosyal bombadan kurtulmanın yollarını tartışıyor.

Çiftçiler Verimsiz mi?

Bazıları Cüneyt Akman’ın Birikim’in 147. sayısında yazdığı gibi “en iyi köylü ölü köylüdür” fikrini benimsemiş gibiler. Küçük çiftçiler Batı tarihinde iki kez yerlerinden edildiler. İlk grup sömürgelere göçtü. İkinci grup endüstri hamlesi sırasında işçileşti. Topraklarından koparttığımız çiftçileri biz ne yapacağız? AB’yi unutun. Daha 15 yıl bir milyon bin pişman Polonyalı çiftçiyle uğraşacaklar. Memleketimizde ciddi bir iş alanı mı açılacak? Hayır. Zaten varolan işsizlik oranımızı bile düşüremiyoruz.

Sürdürülebilir bir tarım politikası inşa etmek için atılması gereken ilk adım ideolojik miyopluktan muzdarip neoliberal ortodoksiden kurtulmaktır. Bir sosyal politika tekerlemesi tutturmuş gibiyiz. Küçük köylülüğün verimsiz olduğunu, Türkiye’nin gelişmesinin önündeki en önemli engel olduğunu, sürekli desteklendikleri için yardım müptelası olduğunu ve verimsiz bir tarımsal üretimin peşinde koştuğunu duyuyoruz.

Olgulardan ziyade ideolojik motivasyonlarla üretilmiş kanılara dayanan bu tip önermelerle politika inşa edilemez. Örneğin, Türkiyeli pamuk çiftçileri on yıllık ortalamalarda büyük üreticiler arasında her zaman dünya birincisi olmaktadır. Buğdayda ABD ortalamasının altındayız. Bunun nedeni ABD’nin aksine sulama imkanı olmayan ve %10 eğimi geçen arazilerde de (iyi ki) hububat ekimi yapılması.

Küçük çiftçilerin sosyal açıdan bakıldığında 22 şirket yerine 22 milyon kişiye istihdam sağlaması açısından kıyas kabul etmez bir iktisadi yararları vardır. Dahası Türkiye’de en çok kadın istihdam eden sektör tarımdır. Türkiyeli kadınların %70’den fazlası yalnızca tarımda çalışmaktadır. Kent ve kasabalara göçecek çiftçi kadınların çoğu işini kaybedecek ve toplumsal cinsiyet açısından eşitizlikler katlanarak büyüyecektir. Bunun üzerine genetiği değiştirilmiş organizmaları soframıza sürecek büyük şirketler endüstriyel tarımla sağlığını ve çevremizi tehdit edecek, bir kültür olan tarımı yok ederek, toplumca yoksullaşmamıza neden olacak.

Neoliberal sosyal politikaların en azından tarım sektörü açısından iflas ettiği artık ideologlar dışında genel olarak kabul görmekte, hatta bu politikaların mimarları olan Dünya Bankası uzmanları bile neoliberalizmin Batı dışı ülkeleri reel olarak geriletliğini ampirik olarak gösterebilmektedir (IJMES, No. 32). Acilen neoliberal ortodoksiyi terketmeliyiz. Peki alternatif var mı? Devlet destek ve güdümünde bir gelişme patikasına geri mi dönelim?

---

¹ Boğaziçi Üniv.

Sürdürülebilir Küçük Çiftçi Tarımı

Neoliberal politikaların alternatifi devletçilik değil. Hele hele mikro-herşeyi ve sürdürülebilir lafını idealize eden Dünya Bankası tarzı uzmanı-ekonomizm hiç değil. Ne yargı kararlarını hiçe sayarak faaliyet gösteren ve varlığı ile tarım arazilerini yokeden Cargill gibi korporasyonlara, ne de devletlerin olası bürokrat aymazlığına kapılmak zorundayız. Yapılması gereken çiftçi örgütlerinin bağımsızlığını sağlamak, özyönetimlerini engelleyen kurumsal sorunları ortadan kaldırmak ve gıda zincirini üreticilerin kontrol edebileceği politikaları inşa edebilmektir.

Biz tam tersini yaptık. Ya devletçi dönemde gibi politik tavra göre ödüllendirdik, ya da neoliberal dönemdeki gibi Batılı çiftçilere karşı kendi çiftçimizi güçsüzleştirdik, sonra da rekabet edemediği için suçladık, suçluyoruz. Bağımsız karar alma mekanizmalarını özendirip, tarımsal ürünleri kooperatifler üzerinden daha sağlıklı ve hesaplı bir şekilde kente ulaştırmalarını desteklemek yerine, Ziraat Odası gibi köylülerin hiç saygı duymadığı, devlet güdümlü korporatist örgütlerle çiftçinin siyasallaşıp talep geliştirmesini engelliyoruz.

Çiftçilerin en rahatsızlık duyduğu mesele, ürün fiyatlarının düşmesidir. Tüccarlar sınıfsal olarak fiyatların düşmesini tercih ederler, böylece hem kar marjlarını artırırlar, hem de aynı sermaye ile daha fazla iş yaparlar. Özellikle vadeli işlemler ve opsiyon fiyatlarının dünya spot piyasalarına etkilerinin artmasıyla, dünya fiyatları gerilemiş, tüccarların ve büyük ticaret şirketlerinin ürettiği protez fiyatlarla üretici ayakta kalma şansını yitirmiştir. Toplum ve Bilim Dergisi'nin 108. Sayısında gösterdiğimiz gibi bunun nedeni arz ve talep oynamaları değildir, piyasa ilişkisinin aslen politik bir ilişki olmasıdır. Çiftçiler örgütsüz oldukları için fiyat üretim sürecine katılamamakta, bir referans fiyat bile yaratamaktadır. Yapılması gereken ilk şey en serbest piyasada dahi üretilen bir değişim aracı olan fiyatın yaratımına çiftçilerin de katılmasıdır. Oysa devlet müdahalesiyle çiftçiler bu sürecin dışında bırakılmaktadır.

Ülkemizde de kurulmaya başlayan ve hükümet tarafından hala tanınmayan çiftçi sendikaları bu fiyat üretim sürecine müdahil olmaya başladıktan sonra, küçük çiftçilerin hayatı hızlı bir şekilde değişecek, sosyal saatli bombanın yelkovanı daha yavaş dönmeye başlayacaktır. Ancak bu acil adımı başka sosyal politika adımları izlemeli.

Çiftçinin elinden çıkan tarımsal ürünler, birçok aracıya uğramakta ve yüksek bir maliyetle tüketicinin karşısına çıkmaktadır. Bu gıda zinciri çiftçilerin kendi kooperatifleri ve kentlerde kurulacak köylü pazarlarıyla daha ekonomik bir hal alacaktır. Kentte köylülerin mallarını satan onlarca aracıyı ortadan kaldırmalıyız, köylüleri değil. Brezilya'nın bir çok kentinde uygulanan bu sistemin diğer sektörlerde bir çok katkısı vardır. Öncelikle araçlar ortadan kalktığı için maliyet düşmekte, bu nedenle üreticinin kendisine kaynak transfer edilebilmekte, bu kentlilerin maaşları üzerinde baskıyı hafifletmekte ve daha verimli ve sağlıklı gıda zincirleri kurulması sağlanabilmektedir. Bu noktada maddi durumu düzelen çiftçiler iç talebi de arttırmakta, maaşlar üzerine baskı azaldıkça ülke endüstrisi daha iktisadi bir üretim yapabilmektedir.

Ancak bu iki gelişme eğer köylü tarımı amaçlanmazsa, uzun vadede sürdürülemez. Doğayla dost bir üretim sağlanmazsa, üretim koşulları ortadan kalkacağı için, gıda zincirini kısaltmak da işe yaramayacaktır. Bu nedenle organiklik sertifikasyonları kamu ya da köylülerin kendi örgütleri tarafından yapılmalı ve neredeyse

Üretim maliyeti kadar sertifikasyon harcı alan Şirketler ortadan kalkmalıdır. Bunun bir yararı, organik ürünler dediğimiz ve ancak zenginleri besleyen bir üretim tarzına dayanan ürünleri, sürdürülebilir ve tüm halka açık bir tarzda üretebilmekte yatar.

Küçük aile iftiliĐine dayanan, yarattığı dıŐsallıklar nedeniyle tüm toplumu destekleyen çiftçilerin desteğini rekabet etmelerini istediğimiz pazarların seviyesine çeken, gıda zincirini kısaltan, aracılardan çiftçilerin ve bizim sırtımızdan geçinmelerini engelleyen ve köylülerin devlet güdümüyle değil, kendi örgütleriyle bu reform sürecine katıldığı bir bağlamda, bahsettiğimiz sosyal bombadan kurtulabiliriz. Aksi halde Türkiye toplumunun temeli hiç olmadığı kadar güçlü bir depremlle sallanacaktır.